

можливості, які створюються кризою для якісного перетворення системи державного управління банківською системою, не були використані. Безумовно, світова фінансова криза 2007-2009 років не мала аналогів і була найбільшою за розмірами, глибиною, географією, що спричинило суттєві труднощі з її подоланням у всіх країнах незалежно від рівня їх розвитку (розвинених країнах, країнах, що розвиваються, тощо). Але це повинно бути стимулом до розробки нових та подальшого вдосконалення існуючих засад державного управління банківською системою України, антикризових механізмів та інструментарію, а не заспокоєнням та виправданням припущених помилок та недоліків.

Використані джерела інформації:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення», прийнятий Верховною Радою України 25.12.2009. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», прийнятий Верховною Радою України 24.12.2008. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких Законів України з метою поліпшення стану платіжного балансу України у зв'язку із світовою фінансовою кризою», прийнятий 04.02.2009 за № 923-VI. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку участі держави у капіталізації банків» від 04.11.2008 № 960. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 322

Василець О.М.,

аспірант

Національної академії державного
управління при Президентові України

ЦЕРКВА ТА ПОЛІТИКА СЬОГОДНІ: СПІВПРАЦЯ ТА САМОСТІЙНІСТЬ

В статті розглянуто Церкву, як соціальний інститут, який справляє певний вплив на позицію віруючих щодо суспільно-політичних справ. Довіра до християнської Церкви в українському суспільстві традиційно є дуже високою, і тому вона може дуже помітно вплинути на соціально-політичну позицію своїх членів. Наша держава, яка переживає сьогодні перехідний період становлення демократії, створює певні умови для активного втручання Церкви у політичне життя країни. Церква впливає на мету політичної діяльності віруючих, на їх мотивацію, вибір шляхів і засобів досягнення політичних рішень, ставлення до громадянського обов'язку, на політичну соціалізацію особи, на залучення тією чи іншою мірою особи до політичного життя, на вироблення чіткого, свідомого ставлення до явищ політичного життя та політичних інституцій, до політики, зокрема, до правлячої еліти, до держави як інструменту управління суспільством та органу залягодження соціальних негараздів.

В статье Церковь рассматрена, как социальный институт, который оказывает определенное влияние на позицию верующих по общественно-политическим вопросам. Доверие к христианской Церкви в украинском обществе традиционно является очень высоким, и поэтому она может очень заметно повлиять на социально-политическую позицию своих членов. Наше государство сегодня находится на переходном этапе к пути становления демократии, создаёт определенные условия для активного вмешательства Церкви в политическую жизнь страны. Церковь влияет на цель политической деятельности верующих, на их мотивацию, выбор путей и средств достижения политических решений, отношение к гражданскому долгу, на политическую социализацию личности, на привлечение в той или иной степени гражданина к политической жизни, на выработку четкого, сознательного отношения к политической жизни и политическим институтам, к политике, в частности, к правящей элите, к государству как инструменту управления обществом и органа улаживания социальных неурядиц.

The article considers the Church as a social institution that makes an impact on the position of believers on social and political affairs. Confidence in the Church in the Ukrainian society is traditionally very high, and so it may very significantly affect the socio-political position of its members. Our country, which today is experiencing a transitional period to democracy, creates certain conditions for the active intervention of the Church in political life. Church influence on the political goal of the believers, their motivation, the choice of ways and means to achieve political decisions, attitudes towards civic duty, the political socialization of the person to engage in varying degrees a person in political life, to develop a clear, careful treatment of phenomena of political life and political institutions, in politics, in particular, to the ruling elite, to the state as an instrument of society and resolving social problems.

Постановка проблеми. В сучасному українському суспільстві сфера політики надзвичайно широка, а державна політика не є ідеологічною. Завдання останньої є суто прагматичними. Саме через результат вибору людини завжди залежить від її світогляду, моральних імперативів та етичних критеріїв сенсу життя та вибору, що лежить в площині приватного життя кожного громадянина. Політика складається з різних соціальних відносин, пов'язаних з владою та силою, але під час реалізації цих відносин використовуються різні методи їхнього регулювання. Сьогодні, в період секуляризації суспільства питання державного контролю над політичними процесами з метою їхнього направлення в русло творення, на нашу думку, є актуальним. В цьому сенсі завдання держави та християнської Церкви збігаються, незважаючи на те, що це дві різні автономії. Проте ця автономія не означає, що немає ніякого зв'язку між політикою та Церквою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні масштабність дискусій навколо даної проблематики точиться лише у площині політизації християнської Церкви та її священнослужителів. В той же час вивченню цього питання та пошуку спільного між політикою та Православною Російською Церквою присвячено чимало публікацій сучасного російського науковця та публіциста Олександра Кирлежева. Різним аспектам церковно-державних відносин, політиці влади щодо Церкви присвячені історико-краєзнавчі публікації інших російських дослідників І. Савінової,

А. Трофимова, І. Спасенковой, Г. Леонової. У даних роботах відображені шляхи усунення Церкви в радянські часи з активного суспільного життя. Серед сучасних дослідників в Україні проблематику державно-церковних відносин у сфері політики вивчали академік І. Курас, професор В. Бондаренко, В. Єленський, П. Степаненко. Окремі сторони такого спрямування знайшли своє відображення в публікаціях М. Лагодича.

В основному питання Церкви та політики обговорюються українськими на наукових конференціях.

Постановка завдання. Завданням статті є спроба відобразити точки дотику та автономії між Церквою та політикою в українському суспільстві, показати неоднозначність відносин між ними та відобразити "місце" Церкви в політичній системі України. Для цілей статті даного дослідження обрано християнську конфесію, яка є історично основною для України.

Виклад основного матеріалу. Відносини Церкви та політики з самого початку їхнього існування коливаються між взаємними підозрами та конфліктами в свій час, а також між взаємодоповнюваністю та корпоративністю. Різні мотиви походження Церкви та політики, принципів існування кожної складають зміст протиріч між ними, а соціальний контекст їхньої взаємодії доводить їхню сумісність. В сучасному українському суспільстві сфера політики надзвичайно велика. Свідченням цьому є результати соціологічних досліджень, які проводилися в Україні службою SOCIS-Gallup впродовж шести років на початку, які вказують на те, що найбільший авторитет та вплив на українське суспільство має Церква.

Енциклопедія визначає політику як процес, за допомогою якого групи людей приймають рішення. Республіка Платона, політика Аристотеля, закони Фоми Аквінського, праці Макіавеллі, який розвиває теорію розміщення держави над Церквою, сприйняття Монтеск'є свободи в правлінні і багато інших ознак є підтвердженням того, що політика є багатовіковим клопотом про людське існування.

Яке ж місце займає Церква в такому складно організованому сучасному суспільстві?

В соціальному просторі Церква виступає як добровільна асоціація громадян для задоволення їхніх релігійних потреб. Тому потрібно сказати, що Церква – не політична організація. Церква не ставить перед собою політичних завдань. Разом з тим Церква не є "громадською організацією". Для релігійної свідомості релігійні цілі та цінності є найвищими та визначними, вони прямо чи опосередковано впливають на прийняття рішень в будь-якій сфері життя. Саме в цьому виявляється двозначність відносин держави та громадянського суспільства до релігії. Людству потрібні механізми та критерії, за якими воно буде відрізняти добро від зла. Точка зору, яка б дозволяла оцінювати державну політику, лежить поза межами самої політики. Духовно-моральне судження про політику само по собі не є політикою, проте воно впливає на політичне життя [2]. Християнські богослови звертають увагу людей на духовну

бідність, набагато більш серйозну, ніж матеріальну бідність. Духовні злидні позбавляють людину всього того, що становить суть і зміст її життя: чеснот, історії, культури, віри, творчості, справжнього безсмертя.

Церква в сучасному українському суспільстві впливає на мету політичної діяльності віруючих, на їх мотивацію, вибір шляхів і засобів досягнення політичних рішень, ставлення до громадянського обов'язку, на політичну соціалізацію особи, на залучення тією чи іншою мірою особи до політичного життя, на вироблення чіткого, свідомого ставлення до явищ політичного життя та політичних інституцій, до політики, зокрема, до правлячої еліти, до держави як інструменту управління суспільством та органу залагодження соціальних негараздів. Це спричинено тим, що релігія як форма ставлення людини до багатовимірної соціальної дійсності належить до числа факторів, що здатні визначити значною мірою політичну орієнтацію особи [3, с.14].

На сьогодні в нашій державі за наявності комплексу соціальних умов, які ще не повністю сформувались в Україні (народоправство, висока політична культура, сталість традицій), релігія створює внутрішньо мотиваційне ядро для підвищеної політичної активності. Хоча мета Церкви має релігійний характер, проте, політичні питання хвилюють і членів Церкви.

Наша держава, яка переживає перехідний період становлення демократії, перехідний стан від тоталітаризму створює певні умови для активного втручання Церкви у політичне життя. На даний час Церква справляє певний вплив на перебіг політичних подій через участь своїх діячів чи віруючих у певних соціально-політичних акціях: активна агітація церковними ієрархами віруючих за певні політичні партії чи політичних лідерів у період парламентських чи президентських виборів. Ієрархи, духовенство та віруючі активно співпрацюють з партіями конфесійного спрямування: Християнсько-демократичною партією України, Християнсько-ліберальна партія України, Республіканська християнська партія України, Соціально-християнська партія [4, с.184].

Проте у нинішній період державотворення в Україні релігія і Церква як форма суспільної свідомості стали одним з істотних чинників політичного процесу в Україні. Церква у цьому просторі як інституція, що має серйозну структуру, відпрацьовані технології трансплантації складних ідей у тканину буденної свідомості, високий рівень довіри з боку населення, є дуже привабливою для тих, хто орієнтується на досягнення владних позицій. Але вона у більшості випадків виявляється нездатною вплинути на політичну поведінку віруючих у бажаному для неї напрямі. Це є наслідком більш глобальних процесів. Релігія полишає публічну сферу, "приватизується", і Церква, навіть попри бажання ієрархії, вимушена йти за цим процесом. Власне, присутність Церкви у політиці і ширше - у суспільстві - це присутність не лідера і ватажка, а скоріше - опікуна, який не може, з огляду на власну духовну місію, залишити своїх підопічних, тобто віруючих.

Щодо політизації церковного життя, то можна стверджувати, що вона обумовлена зростаючим рівнем політичної активності всього населення, пошуками нового, кращого життя у сфері державотворення. Створюється своєрідний стан політизованої побутової свідомості, яка все більше втягує і Церкву. Люди прагнуть до спілкування з цих проблем, а служителі церкви, відгукуючись на потреби часу, свідомо чи несвідомо втягуються в політику. Спонукає до політизації священнослужителів і те, що вони згідно з Конституцією України мають право на участь в політичному житті на рівні з усіма громадянами. Вони самостійно орієнтуються на ті чи інші політичні сили, гасла, програми. Загальна демократична орієнтація суспільного життя заохочує священнослужителя до активного волевиявлення своєї політичної позиції, інколи навіть під час служіння.

Даючи оцінку процесові політизації церков, бажано виходити з того, що державотворча позиція церков, конфесій, священнослужителів і віруючих є наріжним каменем ролі релігійного чинника у політичних процесах сьогоденної України. Релігійна ситуація в Україні певною мірою є відбитком суспільно-політичної ситуації в ній. Тому є нібито природним взаємотяжіння певних Церков і певних політичних сил.

Соціально-політичні погляди Церкви обов'язково змінюються з плином часу, вони не можуть виводитися безпосередньо з незмінної догматики. За своєю природою вони повинні трансформуватися разом із змінами, що відбуваються у конкретній політичній системі. Якщо ці погляди залишати незмінними, то вони стануть надто схематичними і консервативними. Соціально-політичні вчення навіть однієї Церкви можуть різнитися у підходах. Адже релігійна мова припускає багатополіусність тлумачень політичних подій. У смисловому полі релігії знаходять своє місце і офіційна політика властей, і тільки-но народжені опозиційні неканонічні погляди. На різницю у поглядах окремих християнських церков впливає їх різний соціальний досвід. Але і в більш, і в менш розроблених соціальних вченнях християнських церков, які діють в Україні, в їх поглядах на політику є дуже багато спільного.

При обґрунтуванні соціально-політичних поглядів християнські богослови звертаються переважно до Старого Завіту, де Бог виступає як абсолютний законодавець. Однак для вирішення проблем вони користуються передусім Новим Завітом, де на перший план висувуються не соціальні спільноти, а особистості. Саме їх закликають отямитися і жити як християн. Новий Завіт має глибокий релігійно-етичний зміст. Тут немає визначень справедливості. Ісус Христос не виступає як політичний діяч або реформатор. У нього немає різких звинувачень у соціальній несправедливості. Він натомість дає загальний погляд на життя.

Бог не дав людям якоїсь певної схеми облаштування суспільства, держави, жодної схеми світового порядку. Відповідно Церква не пропонує власної моделі політичного устрою. Однак, більшість церков висуває щодо

політичних систем вимогу «примату етики над економікою». Церква в ідеалі стоїть над усіма політичними структурами, об'єднаннями, партіями, не маючи власної політології, вона мусить впровадити етичні норми справедливості і любові у політичні відносини. Метизація політичних ідей є найприроднішим у демократичному суспільстві способом присутності даної Церкви у політиці.

Українські церкви у своїх соціально-політичних поглядах практично не виходять з пріоритету інтересів якогось певного соціального прошарку або верстви. Вони прагнуть бути насамперед виразником єдності української нації, незалежної держави. У сучасних доктринах християнських церков немає осуду (хай навіть і морального) щодо існуючої державної системи. Це є проявом не так політичної обмеженості і стриманості, як загально християнським прагненням не осудити. Однак в такій традиційній церковній позиції є зворотній бік: Церква не може, оголосивши, що вона не віддає перевагу тій чи іншій політичній доктрині, прийняти всі існуючі. Це буде означати, що Церква надає своїм членам не обмежувану свободу в політичних переконаннях та політичних діях. Тому виникає питання – чи може Церква зберігати позицію поза політикою? Відповідь – може, якщо вона сама визначить межі політичної позиції.

У сучасному православ'ї дедалі глибше вкорінюється ідея соборності. Причому не тільки в розумінні злуки, з'єднання українських земель, а в містичному, сакральному смислі. Соборність у церковному розумінні - це органічний спосіб поєднання людської свободи та єдності, поєднання у Православній Церкві. Ідея соборності набуває певної актуальності в зв'язку з політичними обставинами сьогодення. Соборно об'єднаний народ зможе виступити єдиним суб'єктом політичної дії. Отже, здійснена в Церкві і перенесена звідти у суспільне життя ідея соборності має, судячи з висловлювань багатьох православних авторів, стати запорукою соціального миру в Україні. Ідея об'єднання людей задля спільних політичних інтересів є одним з варіантів втілення інтегративної функції релігії в галузі соціально-політичного життя України.

Українське сьогодення характеризується тим, що арсенал політичних дій українських церков є ще досить невеликим. Тільки зростаюча більшість і соціальна несправедливість, у разі якщо вона поглиблюватиметься, можуть підштовхнути священнослужителів до спроб впливати на установлений порядок речей. А до того Церкви будуть здебільшого висловлюватися з питань здобуття Україною незалежності, прийняття Конституції, підтримки тих чи інших акцій Президента та уряду, схвалення чинного закону про свободу совісті і релігійні організації і т. п. [5, с.117].

На сьогодні українським церквам слід впливати на особистість, яка активно працює на ниві політики, формуючи в неї громадянську свідомість, що передбачає: наявність почуття відповідальності, патріотизму, чесності, справедливості, духовне оновлення, вироблення здатності до покаяння, стримування індивідуального і класового групового

егоїзму, виховання почуття міри у вчинках та думках, духовний розвиток. Церква здатна зміцнювати моральні засади політичної діяльності, сприяти усвідомленню необхідності гуманізації політичних актів, формуванню гуманного ставлення до інших членів суспільства.

Церква, на думку вчених, може контактувати з політикою тільки як посередник у поєднанні політики і моралі. Сьогодні християнська Церква здійснює інтегруючу та миротворчу місію в зовнішній політиці держави. Вона приймає дипломатичних представників з різних країн, посилає власних легатів. Адже Церква завжди була духовним орієнтиром милосердя і співчуття до знедолених, виступала носієм ідеї ненасильництва і терпимості [6, с.185].

Отже, Церква є універсальним соціальним інститутом для своїх членів. Вона повинна сприяти тільки позитивним змінам, які відбуваються у політичному житті України, своїм прикладом спонукати громадян нашої держави до активної участі у політичній сфері.

Використані джерела інформації:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України, 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
2. Александр Кырлежев, „Церковь и политика”, по материалам журнала “Церковно-общественный вестник”, № 5, 12/1996, № 8, 01/1997.
3. Степовик Д. Людина, Церква і держава: питання статусу. // Права людини в Україні – К.: 1996.
4. Слободянюк П. Українська Церква: історія руїни і відродження. Наукове видання присвячене 2000-літтю Різдва Христового. // Хмельницький. –2000. – с266.
5. Курас І.Ф., Рибачук М.Ф., Кирюшко М.І., Фещенко П.І. Релігія і політика в сучасній Україні. – К., Ін-т. пол. і етнонац. досліджень НАНУ, 2000.- 272с.
6. Права людини в Україні. Інформаційно-аналітичний бюлетень Українсько-Американського Бюро захисту прав людини: Випуск 13. – Київ-Харків, Міжнародний фонд “Відродження”, - 1995. – 88с.

Рецензент: Зелінський М.Ю., к.філос.н.

УДК 351:002.8

Власенко О.С.,

ст. викладач кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності
Академія муніципального управління

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

У статті розкривається роль державного регулювання розвитком національної інноваційної системи у забезпеченні реалізації курсу на розвиток економіки України за інноваційною моделлю.

В статті розкривається роль державного регулювання розвитком національної інноваційної системи в забезпеченні реалізації курсу економіки України по інноваційній моделі розвитку.